

TRYGG FØR 3

1 2 3 4 5 6 7

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

«SNAKK MED MEG, SYNG, LES OG LYTT TIL MEG!»

Tittel:

Trygg før 3 -hefte 6

Kommunikasjon, språk og tekst

"Snakk med meg, syng, les og lytt til meg"

1. utgave, opplag 1.

År: 2018

ISBN: 978-82-93343-22-6

Forfattere

Elisabet Solheim, May Britt Drugli, Trude Hamre Sveen, Ratib Lekhal og

Turid Suzanne Berg-Nielsen

Utviklere:

Thrive by five Washington

RKBU Midt-Norge

RBUP Øst & Sør

Handelshøgskolen BI

Layout: Maja Sandmo Grip

Illustrasjonsfoto: Adobe stock.com

TRYGG FØR 3

Om

- Språkutvikling – Snakk med meg og lytt til meg.
- Å «lese» - Les for meg og la meg bidra selv.
- Skrive og tegne – Se, jeg tegner en krusedull!

I **dette heftet** vil du finne tekst og forslag om barnets språkutvikling, barnets gryende interesse for tekst og lesing, samt barnets glede ved å skrive og tegne. Informasjonen er fordelt på to kolonner: "*Barn kan....*" er eksempler på hva barn i alderen 9-18 og 16-36 måneder er i ferd med å lære, være, gjøre og vite. "*Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...*" er eksempler på hva du kan gjøre for å hjelpe barnet ditt med å trives, lære og utvikle seg. Noe av det du leser kjenner du helt sikkert igjen, og noen av eksemplene på hva du kan gjøre sammen med barnet ditt gjør du sikkert allerede. Kanskje er det likevel noe som er nytt for deg, noe du ikke visste barnet ditt kunne, eller noen av forslagene du ønsker å prøve ut sammen med barnet ditt?

Husk at inndelingene i alder ikke er absolutte. Mange yngre barn kan noe av det som står for barn 16-36 måneder, og mye av det som står under 9-18 måneder er aktuelt for eldre barn.

Beskrivelsene og forslagene i dette heftet kan ses på som utgangspunkt for å tenke gjennom og snakke om hvordan du best kan støtte barnet i ulike situasjoner i hverdagen. De er ingen fasit.

SPRÅKUTVIKLING

SNACK MED MEG OG LYTT TIL MEG

Barn på 9-18 måneder kan...

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Snu seg mot den personen som snakker, legge merke til hva den som snakker ser på eller peker på.
- Snu seg, stoppe eller snakke når eget navn blir ropt eller sagt.
- Reagere når kjente ord brukes som f.eks. å klappe når en omsorgsgiver sier «klapp».
- Peke på kjente personer, kroppsdeler og ting som svar på spørsmålet «hvor er.....?».
- Bruke bestemte lyder om personer eller ting. F.eks. si "ma-ma" for mamma.
- Bruke én-ords tale. F.eks. si «opp» for å bli løftet opp.
- Bruke korte to-ord setninger som «jeg gå» og «jeg ha».
- Ha glede av å følge enkle instruksjoner som «Hent ballen til meg».
- Hvis barnet lærer to språk er det ikke sikkert de sier noe på andrespråket, men kan kommunisere med gester og ansiktsuttrykk. Viser at de forstår andrespråket, gjennom f.eks. å følge enkle instruksjoner.
- Beskrive objekter, leker og aktiviteter som barnet deltar i (f.eks. «Der er den røde bilen, du holder dokka, dokka sover, nå er vi på tur, vi kjører med bussen»). La deretter barnet få tid til å svare.
- Lese for barnet, se i pekebøker, synge og fortelle barnet historier. Gjerne de samme bøkene om igjen og om igjen. Repetisjoner fremmer læring.
- Introdusere nye ord og knytte dem til kjente ord. F.eks. «Dette er en saftig pære.».
- Gjenta det barnet sier og utvide til hele setninger.
- Gjenta spørsmål og instruksjoner når det er nødvendig og si svaret hvis det er nødvendig.
- Stille barnet hvem, hva, hvor spørsmål når det passer (men være oppmerksom på at mange spørsmål kan forstyrre barnets eget fokus). Gi barnet tid til å svare.
- Leke leker hvor barnet skal navngi kjente objekter. Dette kan du gjøre når dere leker ute, når dere ser i bøker, rydder bort leker etc.
- Gjette på hva barnet sier. Utvide det barnet sier. F.eks. Barnet sier «buss», eller «bu..» – du kan svare: «ja, der er bussen, eller vi kjører med bussen, bussen er stor, bussen kjører på veien..osv.».

- Følge instruksjoner som inkluderer verb som hoppe, løpe, ta, åpne, gå osv.
- Ta på riktige kroppsdeler i sanger eller leker som innebærer å identifisere kroppsdeler (f.eks. «hode-skulder-kne og tå»).
- Peke på, eller si navnet på et objekt når man forteller dem hva objektet brukes til («Hva er det du drikker av?» Barnet svarer «kopp»).
- Navngi bilder i en bildebok. F.eks. katt, tre, ball, sko, bil, hus osv.
- For det meste bruke ord som består av en eller to stavelser, men også noen trestavelser-ord (f.eks. edderkopp)
- Etterhvert bruke 3 og 4 ords setninger med verb og substantiver.
- Bruke nekting i setningene «Jeg vil ikke».
- Bruke adjektiver i setninger f.eks. «stor pose», «grønn hatt».
- Stille og svare på enkle spørsmål. «Du gå?»
- Begynne å følge grammatiske regler, men ikke alltid på riktig måte.
- Endre tonen på det de sier for å endre meningsinnholdet (f.eks. gå opp på slutten av en setning for å markere et spørsmål, gjøre stemmen mykere og lysere når de skal trøste, eller være snill med noen).
- Gjenfortelle en hendelse, med hjelp. Fortelle om aktiviteter de har holdt på med i nær fortid.
- Bruke språket mye sammen med barnet.
- Snakke og svare i hele setninger.
- La barnet ha tilgang til bøker med ord.
- La barnet eksperimentere med nye ord ved å si første del av en setning og la barnet fullføre den.
- Svare med riktig uttale når barnet uttaler et ord feil (uten å si at det barnet sa var feil).
- Lese bøker, eller fortelle historier på barnets morsmål (hvis dette er et annet enn norsk) og på norsk.
- Bruke rim og sanger og oppmuntre barnet til å delta.
- Støtte barnet når han/hun snakker med andre barn.
- hjelpe barnet med å ta tur i samtaler – lytte og snakke.
- Gi kun en beskjed om gangen. Bruke forståelige ord.
- Snakke med barnet om det som foregår her og nå. La barnet få «svare».

Å "LESE"

LES FOR MEG OG LA MEG BIDRA SELV

Barn på 9-18 måneder kan...

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Peke på bilder og ord i bøker; ha favorittbøker; i økende grad håndtere bøker som f.eks. å bla selv.
- Hente en bok og ta den med til en voksen for å vise at de vil leses for.
- Opprettholde oppmerksomheten i korte perioder når de ser i en bok.
- Delta i å fortelle historier, sanger og rim (F.eks. gjøre håndbevegelsene til «Lille Petter edderkopp»).
- Lese bøker, rim og regler.
- Velge bøker med aktiviteter som er kjent for barnet.
- La barnet peke på bilder når du leser/forteller historien. Spør «Hvor er....?» spørsmål når du leser og la barnet peke.
- Vise barnet hvordan du blar i boka, holder boka, og leser i boka, og hvordan barnet selv kan holde og bla.
- Synge sanger og leke leker med like og ulike ordlyder og rytme.

Barn på 16-36 måneder kan...

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Ha glede av og like å gjengi deler av kjente rim og regler og historier. Si det siste ordet av et kjent rim for å fullføre det.
- Synge sanger med, eller gjengi bokstaver fra alfabetet.
- Begynne å skjønne at skrift representerer ord.
- Late som om de leser. Vite hva som er opp og ned på en bok. Kan bl.a. imitere at de leser ved å bla om, huske og fortelle historien.
- Legge merke til både bilder og tekst i en bok. Beskrive handlingen i bildene.
- Gjengi kjente ord i en bok når han/hun blir lest for.
- Huske personer/karakterer og handlinger fra kjente fortellinger.
- Forutsi hva som kommer videre i en kjent historie.
- Gjenkjenne skrift på bygg, skilt, osv.
- Be om en favorittbok eller historie, mange ganger.
- Stille barnet spørsmål om historien du leser.
- Dikte sanger som omhandler barnet og familien, venner osv.
- I de daglige aktivitetene som barnet inngår i hjemme er det viktig å peke på ord og lyder som er like, f.eks. frukt som begynner med samme bokstav/lyd (pære, plomme).
- Synge alfabetsanger sammen.
- Oppfordre barnet til å peke på og gjenkjenne bokstaver.
- Når du leser for barnet kan du vise forsiden og fortelle barnet hvem som har skrevet boken.
- Når du leser kan du følge teksten med fingeren for å vise barnet flyten i det du leser.
- Ta med barnet på biblioteket, i bokhandler, og andre steder hvor barnet kan se og utforske bøker.

SKRIVE OG TEGNE

SE, JEG TEGNER EN KRUSEDULL!

Barn på 9-18 måneder kan...

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- Holde en blyant/farge/penn i neven (ikke blyantgrep) og lage «kruseduller» på et ark uten hjelp.
- La farger og ark være tilgjengelige for barnet.
- Skrive barnets navn og si bokstavene når du skriver dem.
- Tegne for barnet og snakke om det du tegner. Tegne objekter som er kjente for barnet.

Barn på 16-36 måneder kan...

Hva du kan prøve å gjøre sammen med barnet ditt...

- «Signere» bilder eller tegninger de har laget, eller be en voksen skrive navn på bildet.
- Rable og «skrive» på ark og fortelle andre om hva de har skrevet.
- Tegne horisontale og vertikale linjer.
- Bruke ulike skriveredskaper (blyant, fargeblyant, penn, pensel).
- Bekrefte barnets forsøk på å skrive og gi barnet mange muligheter til å skrive og tegne.
- Stille spørsmål om barnets tegning og skrive ned det barnet forteller på arket.
- Be barnet om å fortelle en historie, skrive den ned og lese den for barnet.
- La barnet se at du skriver f.eks. en liste over hva du skal gjøre, en liten historie eller et brev.
- La barnet hjelpe til å skrive kort til besteforeldre, søsken eller kjente. F.eks. «skrive» navnet sitt/signere.

SPRÅKUTVIKLING - "SNAKK MED MEG OG LYTT TIL MEG".

Å «LESE» - LES FOR MEG OG LA MEG BIDRA SELV.

SKRIVE OG TEGNE - "SE, JEG TEGNER EN KRUSEDULL!"

**Regionsenter for barn og
unges psykiske helse**

Helseregion Øst og Sør

NTNU

Regionalt kunnskapssenter
for barn og unge
- Psykisk helse og barnevern

